

*Prof. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szwarc**

Sportowe prawo karne

Zaszczytny udział w księdze jubileuszowej poświęconej prof. dr. hab. Witoldowi Kuleszy jest wyrazem mego najwyższego szacunku oraz zasłużonego uznania dla dorobku i osiągnięć Jubilata. Jest także podziękowaniem za długoletnią przyjaźń łączącą mnie z Jubilatą oraz za wiele przedsięwzięć, które były naszym wspólnym udziałem i które sobie bardzo cenię. Dziękuję Jubilatowi za liczne gościnne wykłady wzbudzające zawsze ogromne zainteresowanie i uznanie, wygłaszane na moje zaproszenie z tytułu wcześniejszego pełnienia przeze mnie funkcji dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a potem dyrektora Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego we Frankfurcie nad Odrą i Słubicach, za udział w organizowanej przeze mnie serii prawno-karnych polsko-, niemiecko-, japońsko-, tureckich konferencji stypendystów Fundacji Aleksandra von Humboldta w Bonn. Dziękuję Jubilatowi za zaszczytne serdeczności, którymi mnie obdarowywał.

477

Uwagi wstępne

Opracowanie niniejsze pozostaje w związku z faktem łączenia przeze mnie w aktywności naukowo-badawczej problematyki prawa karnego i prawa sportowego. Poświęcam swe uwagi pojęciu „sportowe prawo karne”, funkcjonującemu już w języku prawniczym, użytemu bodaj po raz pierwszy w piśmiennictwie niemieckim („Sportstrafrecht”) przez Wolfganga Schilda¹. Poza stosunkowo nielicznymi przypadkami, w pol-

* Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wydział Finansów i Bankowości, Instytut Prawa i Administracji.

¹ W. Schild, *Sportstrafrecht*, Baden-Baden 2002. Profesor dr Wolfgang Schild jest profesorem Wydziału Prawa Uniwersytetu w Bielefeld (Katedra Prawa Karnego, Procesu Karnego, Historii Prawa Karnego i Filozofii Prawa), przejawia swoją aktywność także w dziedzinie archeologii prawa i prawa sportowego.

skim piśmiennictwie prawniczym pojęcie to nie jest jeszcze powszechnie używane, choć wzorem piśmiennictwa obcego tak się pewnie stanie, to też pożądane jest rozważenie znaczenia przypisywanego temu pojęciu.

Pojęcie „prawo sportowe”

Najpierw pragnę poświęcić swe uwagi pojęciu „prawo sportowe”, wobec którego pojęcie „sportowe prawo karne” jest pojęciem pochodnym.

Używanie w języku prawniczym pojęcia „prawo sportowe” występuje już od bardzo dawna i jest już mocno rozpowszechnioną praktyką. Genezą funkcjonowania tego pojęcia jest okoliczność, że nawet już w starożytności rejestrowano w sporcie zdarzenia, do których odnoszono regulacje prawne, co w późniejszych czasach, a zwłaszcza współcześnie, potęgowało się w miarę upowszechniania się sportu, w związku z jego postępującą profesjonalizacją i komercjalizacją, a także w związku z coraz częstszym rejestrowaniem w sporcie różnych negatywnych zjawisk, takich jak: wypadki sportowe, doping, korupcja, manipulacje w sportowych zakładach wzajemnych, chuligaństwo stadionowe i inne. Sukcesywnie pojawiało się więc w sporcie coraz więcej zdarzeń regulowanych przepisami prawa lub wywołujących pytanie o to, czy określone ogólnie obowiązujące regulacje prawne znajdują w takich przypadkach zastosowanie albo czy zdarzenia takie powinny być w ogóle prawnie regulowane, a jeśli tak, to czy wręcz w jakiś szczególny sposób.

Współcześnie pojęcie „prawo sportowe” jest używane już powszechnie w bardzo wielu państwach i w różnych językach², zwłaszcza w piśmiennictwie prawniczym³, także w Polsce⁴, również w nazwach czasopism

² Na przykład w języku niemieckim: *Sportrecht*, w języku angielskim: *Sports Law*, w języku francuskim: *droit du sport*, w języku włoskim: *diritto sportivo*, w języku hiszpańskim: *derecho deportivo*, w języku portugalskim: *lei do esporte*.

³ Tylko tytułem przykładów np.: *Sportrecht in der Praxis*, Hrsg. J. Adolphsen, M. Nolte, M. Lehner, M. Gerlinger, Stuttgart 2012; M.J. Beloff, T. Kerr, M. Demetriou, R. Beloff, *Sports Law*, London 2012; J.S. Blackshaw, *International Sports Law*, The Hague 2017; T. Davis, *What is Sports Law?*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012; J. Fritzweiler, B. Pfister, T. Summerer, *Praxishandbuch – Sportrecht*, München 1998; S. Gardiner *et al.*, *Sports Law*, London 2018; U. Haas, D.-R. Martens, *Sportrecht – Eine Einführung in die Praxis*, Zürich 2011; M. James, *Sports Law*, London 2017; J.A.R. Nafziger, *International Sports Law*, New York 2002; J.A.R. Nafziger, S.F. Ross, *Handbook on International Sports Law*, London 2011; B. Pfister, U. Steiner, *Sportrecht von A–Z*, München 1995; U. Scherrer, *Sportrecht – eine notwendige Sonderdisziplin?*, „Schweizerische Juristenzeitung” 1998, s. 1–6; M. Schimke, *Sportrecht*, Frankfurt am Main 1996; S. Weatherill, *European Sports Law*, The Hague 2014.

⁴ Przykładowo np.: S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, Warszawa 2013; *Leksykon prawa sportowego*, red. M. Leciak, Warszawa 2017; *Prawo sportowe*, red. D. Wetoszka, Warszawa 2018.

prawniczych⁵. Pojęcie to bywa używane w nazwach międzynarodowych⁶ i krajowych⁷ organizacji zajmujących się prawem sportowym, w nazwach kongresów i konferencji poświęconych prawnym problemom sportu⁸, w nazwach jednostek organizacyjnych funkcjonujących w strukturach wyższych uczelni zajmujących się prawem sportowym⁹. Prawo sportowe bywa kierunkiem studiów¹⁰ względnie przedmiotem objętym programami kierunków studiów, zwłaszcza studiów prawniczych, a także studiów podyplomowych i studiów prowadzonych przez wyższe szkoły sportowe. Pojęcia tego używa się w ofertach kancelarii prawniczych udzielających swych świadczeń klubom, związkom, federacjom i innym organizacjom sportowym oraz osobom fizycznym uczestniczącym w działalności sportowej, także w platformach internetowych prezentujących problemy prawne pojawiające się w sporcie.

Mimo długiego już funkcjonowania omawianego pojęcia nadal rejestruje się wszakże zjawisko jego używania w różnych znaczeniach.

Regulacje znajdujące zastosowanie w sporcie

Przed odniesieniem się do tego zagadnienia pożądanym jest uświadomienie sobie różnych rodzajów regulacji znajdujących w sporcie zastosowanie. Po pierwsze – są to regulacje prawne, tj. regulacje posiadające prawną rangę, po drugie – regulacje tworzone przez organizacje

479

⁵ Na przykład: „Rivista di diritto sportivo” we Włoszech; „Marquette Sports Law Journal” w USA.

⁶ Na przykład: „International Sport Lawyers Association” z siedzibą w Zurychu (Szwajcaria); „International Association of Sports Law” (IASL) z siedzibą w Atenach (Grecja).

⁷ Na przykład: „Deutsche Vereinigung für Sportrecht (DVSR) – Konstanzer Arbeitskreis für Deutsches und Internationales Sportrecht” w Niemczech; „Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego” w Polsce.

⁸ Na przykład: „15th Congress of the International Association of Sports Law”, Warszawa 2010.

⁹ Na przykład w Niemczech na Uniwersytecie w Bayreuth na wydziale Rechts- und Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät funkcjonuje od lat katedra Lehrstuhl für Bürgerliches Recht, Handels- und Wirtschaftsrecht, Rechtsvergleichung und Sportrecht (prof. dr P.W. Herrmann), natomiast w Kolonii w uczelni Deutsche Sporthochschule funkcjonuje Instytut pod nazwą Institut für Sportrecht, kierowany przez prof. dr. M. Nolte.

¹⁰ W Niemczech na Uniwersytecie w Bayreuth na wydziale Rechts- und Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät od lat funkcjonuje kierunek studiów magisterskich pod nazwą „Sportrecht”. We Włoszech, pod nazwą „Master diritto sportivo”, kierunek taki funkcjonuje na uniwersytecie w Mediolanie – Università degli Studi di Milano-Bicocca.

sportowe, nieposiadające prawnej rangi¹¹. Wśród regulacji prawnych znajdujących w sporcie zastosowanie należy odróżniać regulacje tworzone przez krajowego ustawodawcę oraz regulacje prawnomiędzynarodowe, jeśli – w myśl stosownych krajowych zasad – obowiązują one w wewnętrznym krajowym porządku prawnym. Również wśród regulacji tworzonych przez organizacje sportowe odróżniać należy regulacje tworzone przez krajowe organizacje sportowe oraz regulacje tworzone przez międzynarodowe organizacje sportowe, jeśli środowisko sportowe określonego państwa jest zobowiązane do ich przestrzegania.

Tylko na marginesie, nie rozwijając tego w tym miejscu, należy spostrzec, że zarówno wobec organizacji sportowych, jak i wobec osób fizycznych uczestniczących w działalności sportowej zastosowanie znajdują nieraz także regulacje prawne innych państw względnie regulacje organizacji sportowych innych państw, jeśli obowiązuje zasada stosowania regulacji lokalnych, a więc regulacji obowiązujących w miejscu zdarzenia uzasadniającego ich stosowanie, zwłaszcza gdy np. zdarzenie takie występuje w miejscu i w czasie imprezy sportowej odbywającej się w innym państwie.

Niezależnie od tego wśród regulacji prawnych znajdujących w sporcie zastosowanie odróżniać należy: po pierwsze – regulacje prawne wyraźnie i bezpośrednio odnoszące się do sportu, oraz po drugie – regulacje prawne nieodnoszące się wprawdzie wyraźnie i bezpośrednio do sportu, ale znajdujące w sporcie zastosowanie, gdy pojawiają się w sporcie zdarzenia objęte tymi regulacjami.

Wprawdzie truizmem jest spostrzeżenie, że prawną rangę i prawną doniosłość posiadają naturalnie regulacje prawne znajdujące w sporcie zastosowanie, to jednak – mimo braku prawnej rangi – w pewnym stopniu doniosłość prawną posiadają nieraz także regulacje tworzone przez organizacje sportowe, jeśli ich obowiązywanie jest przewidziane regulacjami prawnymi albo gdy są one tworzone przez organizacje sportowe z upoważnienia zawartego w regulacjach prawnych, zwłaszcza w regulacjach ustawowych.

Wszelkie regulacje tworzone przez organizacje sportowe muszą być naturalnie zgodne z prawem. Nieraz niestety zdarza się, że tak nie jest¹².

¹¹ Powszechnie zwraca się uwagę na to rozróżnienie. Tylko przykładowo por. o tym np. B. Pfister, U. Steiner, *Sportrecht...*, s. 194–196.

¹² Problematyka ta była przedmiotem 16. konferencji Polskiego Towarzystwa Prawa Sportowego pt. „Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi”, która odbyła się w Warszawie w dniu 20 lutego 2014 r., we współdziałaniu i w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego (por. A.J. Szwarc, *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2017). Współudział Trybunału Konstytucyjnego był podyktowany faktem, że problem pożądaney i koniecznej wewnętrznej spójności syste-

Autonomicznie mogą one regulować tylko te sprawy, które w ogóle nie są objęte prawną reglamentacją, co w prawniczej terminologii niemieckiej określa się pojęciem „Rechtsfreieraum”.

Aktualnie w polskim porządku prawnym regulacjami prawnymi znajdującymi w sporcie zastosowanie, odnoszącymi się do sportu wręcz wyraźnie i bezpośrednio, są m.in. zwłaszcza regulacje zawarte w ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie¹³, w ustawie z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie¹⁴ oraz w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych¹⁵. Bardzo liczna jest natomiast liczba regulacji prawnych nieodnoszących się wprawdzie wyraźnie i bezpośrednio do sportu, ale znajdujących w sporcie odpowiednie zastosowanie. Choćby tylko tytułem jednego przykładu, uświadamiającego to zjawisko, są to regulacje Kodeksu pracy¹⁶, dotyczące umowy o pracę, jeśli rejestruje się w sporcie zawieranie takich umów, co m.in. odnosi się do sportowców profesjonalnie uczestniczących we współzawodnictwie sportowym. W wielu innych przypadkach zastosowanie znajdują w sporcie także liczne inne regulacje z zakresu różnych dziedzin prawa.

Przykładem regulacji prawnomiędzynarodowych wyraźnie i bezpośrednio odnoszących się do sportu obowiązujących w polskim systemie prawnym w trybie ich ratyfikacji są – także tylko przykładowo – Traktat z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego, przyjęty w Nairobi w dniu 26 września 1981 r., ratyfikowany przez Polskę w dniu 10 sierpnia 1996 r.¹⁷, oraz Międzynarodowa Konwencja sporządzona w Paryżu dnia 19 października 2005 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie¹⁸, ratyfikowana przez Polskę Oświadczeniem Rządowym z dnia 31 maja 2007 r.¹⁹

Przykładami regulacji tworzonych przez krajowe organizacje sportowe w Polsce są np. statut Polskiego Komitetu Olimpijskiego oraz statuty polskich klubów i polskich związków sportowych (np. Polskiego Związku Piłki Nożnej), a także wiele innych regulacji tworzonych przez polskie związki sportowe²⁰ albo przez inne polskie organizacje sportowe²¹.

mu prawnego oraz jego spójności z systemem regulacji pozaprawnych jest doniosłym problemem konstytucyjnym, doniosłym w wielu dziedzinach, nie tylko w sporcie.

¹³ Dz.U. z 2019 r. poz. 1468 ze zm.

¹⁴ Dz.U. z 2019 r. poz. 1872 ze zm.

¹⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 2171 ze zm.

¹⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.).

¹⁷ Dz.U. z 1997 r. Nr 34, poz. 201.

¹⁸ Dz.U. z 2007 r. Nr 142, poz. 999 ze zm.

¹⁹ Dz.U. Nr 142, poz. 1000.

²⁰ Na przykład: uchwała Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej nr VIII/124 z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie statusu zawodników oraz zasad przynależności klubowej.

²¹ Na przykład: Regulamin Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim z dnia 27 lutego 2014 r.; Przepisy Antydopingowe Polskiej Agencji

Natomiast przykładami regulacji tworzonych przez międzynarodowe organizacje sportowe, które podlegają przestrzeganiu przez polskie kluby, związki sportowe oraz przez osoby uczestniczące w działalności sportowej, są np.: Karta Olimpijska MKOL, będąca zbiorem fundamentalnych zasad olimpizmu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, regulujących organizację, działania i funkcjonowanie ruchu olimpijskiego oraz ceremoniału igrzysk olimpijskich; Kodeks Arbitrażowy Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy Międzynarodowym Komitecie Olimpijskim (Code de l'arbitrage en matière de sport) z dnia 1 stycznia 2017 r.; Światowy Kodeks Antydopingowy uchwalony przez Konferencję Antydopingową w Kopenhadze w dniu 5 marca 2003 r. czy Regulamin Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej – FIFA (Fédération Internationale de Football Association) w sprawie statusu i transferów piłkarzy (Regulations on the Status and Transfers of Players).

482 Przykładem – także już wspomnianych – regulacji tworzonych przez organizacje sportowe, nieposiadających w związku z tym rangi regulacji prawnych, ale posiadających mimo to pewną doniosłość prawną, są przytaczane wcześniej regulacje dyscyplinarne dotyczące dopingu w sporcie, tworzone wprawdzie przez Polską Agencję Antydopingową²², nieposiadające więc ustawowej rangi, ale jednak posiadające doniosłość prawną, albowiem są tworzone z upoważnienia sformułowanego w art. 5 ust. 1 pkt 2 wspomianej już ustawy z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie²³.

Znaczenie pojęcia „prawo sportowe”

Zróznicowanie znaczeń, w jakich używane bywa pojęcie „prawo sportowe”, przejawia się obejmowaniem tym pojęciem nieraz wszystkich, nieraz niektórych tylko kategorii regulacji wyżej wyróżnionych. Nieraz pojęciem tym obejmuje się ogół regulacji znajdujących w sporcie zastosowanie, a więc nie tylko regulacje prawne, lecz także regulacje tworzone przez organizacje sportowe, nieposiadające rangi prawnej. Nieraz natomiast obejmuje się tym pojęciem tylko regulacje prawne znajdujące

Antydopingowej POLADA z dnia 1 lipca 2017 r.; Regulamin Panelu Dyscyplinarnego przy Polskiej Agencji Antydopingowej POLADA z dnia 13 lipca 2017 r.

²² Regulamin Panelu Dyscyplinarnego przy Polskiej Agencji Antydopingowej POLADA z dnia 13 lipca 2017 r.

²³ Artykuł 5 ust. 1 stanowi m.in.: „Do zadań Agencji należy, w szczególności: [...] ustanawianie reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie”.

w sporcie zastosowanie, co więcej – niekiedy tylko te regulacje prawne, które wyraźnie i bezpośrednio odnoszą się do sportu.

Towarzyszy temu używanie w związku z tym pojęcia „prawo sportowe” z pewnymi dodatkowymi przymiotnikami, jak np.: „państwowe prawo sportowe” (z myślą o wyłącznie prawnych regulacjach znajdujących w sporcie zastosowanie; w niemieckiej terminologii prawniczej „staatliches Recht”²⁴), „międzynarodowe prawo sportowe”²⁵ (najczęściej z myślą o regulacjach prawnomiędzynarodowych znajdujących zastosowanie w sporcie; w angielskojęzycznej terminologii prawniczej „International Sports Law”), „europejskie prawo sportowe”²⁶ (z myślą o regulacjach prawnych dotyczących sportu obowiązujących w krajach europejskich, nieraz z myślą o europejskich unijnych regulacjach prawnych znajdujących zastosowanie w sporcie) czy „prawo sportowe wewnętrzne”²⁷ (z myślą tylko o regulacjach tworzonych przez organizacje sportowe). W tym ostatnim przypadku w miejsce pojęcia „prawo sportowe”, używa się nieraz pojęcia *lex sportiva*²⁸, nie zawsze wszakże jednolicie w takim właśnie znaczeniu.

Używanie pojęcia „prawo sportowe” w różnych znaczeniach nie jest naturalnie pożądane, zwłaszcza gdy stosujący to pojęcie nie wyjaśnia znaczenia, w jakim go używa. Toteż, jeśli by nie wykluczać kategorycznie używania tego pojęcia w uzasadnionych przypadkach w różnych znaczeniach, to jednak zawsze pod warunkiem wyraźnego wskazania znaczenia, w jakim pojęcie to w danym przypadku jest używane.

Postulat powszechnego używania pojęcia „prawo sportowe” w jednym jednolitym znaczeniu jest o tyle trudny do osiągnięcia, że jego używanie w różnych znaczeniach jest bardzo rozpowszechnione, nie tylko zresztą w Polsce, ale także w licznych innych państwach, zwłaszcza w środowisku sportowym, przez osoby nieuświadamiające sobie nieraz

483

²⁴ Por. np. B. Pfister, U. Steiner, *Sportrecht...*, s. 194.

²⁵ Por. np. J.S. Blackshaw, *International...*; J.A.R. Nafziger, S.F. Ross, *Handbook...*; J.A.R. Nafziger, *International...*

²⁶ Por. np. S. Weatherill, *European...*

²⁷ Por. np. *Leksykon...*, s. 165.

²⁸ Por. o tym np.: L. Casini, *The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012, s. 157–160; A. Duval, *Lex Sportiva: A Playground for Transnational Law*, „European Law Journal” 2013, nr 6, s. 7; F. Latty, *Lex Sportiva: Transnational Law in Action*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012, s. 35 i n.; *Leksykon...*, s. 165; J.A.R. Nafziger, *Lex Sportiva*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What Is Sports Law?*, The Hague 2012, s. 55–56; R. Siekmann, *What is Sports Law? A Reassessment of Content and Terminology*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012, s. 386–387.

wskazanych zróżnicowań. Trudne jest więc wymuszenie jego używania zawsze i wszędzie w jakimś jednym określonym znaczeniu.

Dlatego tytułem pewnego kompromisu, sprzyjającego uporządkowaniu choćby w pewnym stopniu używania omawianego pojęcia, sugeruje się, aby – z wyraźnym wskazaniem znaczenia uwzględnianego w danym przypadku – używać tego pojęcia raczej w tylko dwóch następujących znaczeniach: w ścisłym znaczeniu („prawo sportowe” *sensu stricto*) oraz w szerokim znaczeniu („prawo sportowe” *sensu largo*).

Pojęciem „prawo sportowe” *sensu stricto* powinno się obejmować wyłącznie regulacje prawne znajdujące w sporcie zastosowanie. W tym znaczeniu wiernie użyte w tym pojęciu słowo „prawo” wskazuje na prawną rangę regulacji objętych tym pojęciem. Jak już wcześniej wspomniano, w tak rozumianym prawie sportowym należy wskazać odróżniać regulacje prawne wyraźnie i bezpośrednio odnoszące się w swej treści do sportu oraz regulacje prawne nieodnoszące się wprawdzie wyraźnie i bezpośrednio do sportu, ale znajdujące w sporcie zastosowanie, gdy pojawiają się w sporcie zdarzenia, do których odnoszą się takie regulacje.

484 Natomiast pojęciem „prawo sportowe” *sensu largo* objęte byłyby nie tylko regulacje prawne objęte pojęciem „prawo sportowe” *sensu stricto*, ale także regulacje tworzone przez organizacje sportowe, nieposiadające rangi regulacji prawnych. Toteż w tym znaczeniu użyte w tym pojęciu słowo „prawo” odnosi się w rzeczywistości tylko do niektórych regulacji objętych pojęciem „prawo sportowe” *sensu largo*, a mianowicie tylko do regulacji posiadających prawną rangę, nie odnosząc się do regulacji nieposiadających tej rangi. Z tego powodu różna bywa więc doniosłość regulacji objętych pojęciem „prawo sportowe” *sensu largo*, w zależności od posiadania albo nieposiadania przez określoną regulację rangi prawnej. Należy wskazać (o czym także była już wyżej mowa), że regulacje nieposiadające rangi prawnej, objęte omawianym pojęciem w takim jego znaczeniu, posiadają jednak nieraz mimo tego pewną doniosłość prawną, gdy są tworzone z upoważnienia sformułowanego w regulacji prawnej, zwłaszcza ustawowej.

Inną konwencją, akceptowalną z uwagi na jej powszechność, może być używanie pojęcia *lex sportiva* z myślą wyłącznie o regulacjach tworzonych przez organizacje sportowe.

W kontekście wskazanego wyżej znaczenia pojęcia „prawo sportowe” *sensu stricto* różna w poszczególnych państwach bywa liczba regulacji prawnych wyraźnie i bezpośrednio odnoszących się w swej treści do sportu. Jest to przejawem zróżnicowanej praktyki większego albo mniejszego ingerowania w ten sposób przez państwo w sprawy sportu. W każdym razie niezależnie od tego liczne i różnorodne bywają w sporcie re-

gulacje znajdujące w sporcie zastosowanie, będące bądź to regulacjami wyraźnie i bezpośrednio odnoszącymi się w swej treści do sportu, bądź to regulacjami nieposiadającymi tej cechy, objętymi bardzo różnymi, tradycyjnie wyróżnianymi dziedzinami prawa, ponieważ liczne są w sporcie zdarzenia, do których odnoszą się różne regulacje prawne.

Bywają to regulacje zwłaszcza z dziedziny prawa administracyjnego i postępowania administracyjnego, prawa cywilnego i postępowania cywilnego, międzynarodowego prawa prywatnego, prawa pracy i zabezpieczenia społecznego, prawa spółek handlowych, prawa dóbr intelektualnych, prawa skarbowego i podatkowego i innych. W tych warunkach „prawo sportowe” *sensu stricto* jest więc w tym sensie interdyscyplinarną dziedziną prawa, na wzór także takich innych wyodrębnianych dziedzin prawa, jak np. prawo medyczne czy prawo lekarskie, które – obok regulacji prawnych wyraźnie i bezpośrednio odnoszących się do medycyny czy zawodu lekarza – również obejmują regulacje niezwiązane wyraźnie i bezpośrednio z tymi aktywnościami, ale znajdujące w nich zastosowanie, gdy w medycynie lub w działalności lekarza pojawiają się zdarzenia, do których odnoszą się takie regulacje.

485

Znaczenie pojęcia „sportowe prawo karne”

Stąd już krok do konstatacji, że regulacjami prawnymi znajdującymi w sporcie zastosowanie bywają także regulacje prawa karnego, które tworzą więc jedną z „subdziedzin” „prawa sportowego” *sensu stricto*, określaną pojęciem „sportowe prawo karne”. Również to pojęcie bywa albo może być używane w różnych znaczeniach.

Przedewszystkim dlatego, że w różnych znaczeniach bywa przecież używane także pojęcie „prawo karne”. Okoliczność ta sprawia, że znaczenie pojęcia „sportowe prawo karne” wymaga sprecyzowania zwłaszcza w tym kontekście. Pojęciem „prawo karne” obejmuje się bowiem przecież nieraz tylko tzw. prawo karne materialne, nieraz także prawo karne procesowe i wykonawcze, nieraz tylko prawo karne regulujące odpowiedzialność karną za czyny zabronione ujęte jako przestępstwa, nieraz – w szerszym znaczeniu – także regulacje dotyczące wykroczeń, a nieraz do prawa karnego w jego najszerszym ujęciu zaliczane bywa także prawo dyscyplinarne.

W kontekście tych okoliczności rozstrzygnięcia wymaga kwestia znaczenia, w jakim można czy należy używać pojęcia „sportowe prawo karne”.

Bez wątpienia pojęciem tym powinno się obejmować przede wszystkim te regulacje, które znajdują zastosowanie, gdy w sporcie zdarzają się takie zachowania, które kwalifikowane są jako przestępstwa. W aktualnie obowiązującym polskim prawie karnym są to zwłaszcza zachowania ujęte jako przestępstwa wręcz związane ze sportem, a mianowicie zachowania dopingowe²⁹, korupcyjne³⁰, związane z zakładami wzajemnymi dotyczącymi zawodów sportowych³¹ czy z naruszaniem bezpieczeństwa sportowych imprez masowych³². Wszelkie regulacje dotyczące odpowiedzialności karnej za takie czyny są więc elementami sportowego prawa karnego.

Są nimi jednak także regulacje dotyczące odpowiedzialności karnej za różne dalsze zachowania, których karalność z tytułu ich popełniania w sporcie nie jest wprawdzie uregulowana w jakiś szczególny sposób, ale pojawia się kwestia ich kwalifikowania jako przestępstw na podstawie ogólnych przepisów uznających tego rodzaju zachowania jako przestępstwa. Tytułem przykładu, w pewnych przypadkach różne inne tzw. oszustwa sportowe mogą być nieraz kwalifikowane jako przestępstwo oszustwa przewidziane w art. 286 k.k., który w takim przypadku bywa analizowany jako regulacja sportowego prawa karnego.

486 W takim właśnie znaczeniu pojęcia „sportowe prawo karne” używa także wspomniany już Wolfgang Schild, który w swej wskazywanej wcześniej monografii na ten temat analizuje prawnokarne aspekty takich zjawisk w sporcie, jak: wypadki sportowe, doping w sporcie czy chuligaństwo stadionowe, mimo że – w momencie tworzenia tej publikacji – nie było jeszcze w niemieckim prawie karnym jakichkolwiek regulacji wyraźnie i bezpośrednio odnoszących się do tych zjawisk, należało je rozważać więc z uwzględnieniem ogólnych regulacji prawa karnego, analizując możliwość ich stosowania w takich wypadkach.

Natomiast tylko w warunkach używania pojęcia „sportowe prawo karne” z uwzględnieniem szerszego znaczenia pojęcia „prawo karne”, obejmującego sobą także odpowiedzialność za wykroczenia, można by omawianym pojęciem obejmować także te regulacje prawne, które regulują odpowiedzialność za czyny będące wykroczeniami, zarówno te, które regulują wyraźnie i bezpośrednio określone zachowania jako wy-

²⁹ Zachowania określone jako przestępstwa w art. 48 i 49 ustawy z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie.

³⁰ Zachowania określone jako przestępstwa w art. 46 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.

³¹ Zachowania określone jako przestępstwa w art. 47 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.

³² Niektóre zachowania, które w art. 54–61 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych są ujęte jako przestępstwa.

kroczenia związane ze sportem³³, jak i te, które z myślą o sporcie nie są uregulowane w jakiś szczególny sposób, ale w przypadku których – w razie ich popełniania w sporcie – pojawia się kwestia ich kwalifikowania jako wykroczeń na podstawie ogólnych przepisów prawa wykroczeń.

Wątpliwości wzbudza natomiast obejmowanie pojęciem „sportowe prawo karne” regulacji sportowego prawa dyscyplinarnego. Na ogół prawa dyscyplinarnego nie zalicza się bowiem do prawa karnego, choć regulacje prawne obowiązujące w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonującej w niektórych innych dziedzinach niż sport przewidują odpowiednie stosowanie w tym trybie pewnych zasad prawa karnego materialnego lub prawa karnego procesowego. Co więcej, nawet w razie braku takiego odesłania postuluje się często odpowiednie stosowanie tych zasad w odpowiedzialności dyscyplinarnej lub w postępowaniu dyscyplinarnym z uwagi na represyjny charakter tej odpowiedzialności. Takie postulaty formułuje się m.in. także w odniesieniu do odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonującej w sporcie.

Uwagi końcowe

487

W podsumowaniu powyższych rozważań pragnę podkreślić, że pożądanе ograniczenie ich wielkości wykluczało analizę szerszą i bardziej pogłębioną. W tych warunkach skromnym zamierzeniem było tylko zasygnalizowanie w ten sposób problemów związanych z używaniem pojęcia „sportowe prawo karne”, celowe z uwagi na jego coraz powszechniejsze używanie.

Literatura

Beloff M.J., Kerr T., Demetriou M., Beloff R., *Sports Law*, London 2012.

Blackshaw J.S., *International Sports Law*, The Hague 2017.

Casini L., *The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012.

³³ Na przykład zachowania, które w art. 51 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie są ujęte jako wykroczenia godzące w ochronę znaków i symboli olimpijskich albo które w art. 54–61 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych są ujęte jako wykroczenia.

- 488 Davis T., *What is Sports Law?*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012.
- Duval A., *Lex Sportiva: A Playground for Transnational Law*, „European Law Journal” 2013, nr 6.
- Fritzweiler J., Pfister B., Summerer T., *Praxishandbuch – Sportrecht*, München 1998.
- Fundowicz S., *Prawo sportowe*, Warszawa 2013.
- Gardiner S. i in., *Sports Law*, London 2018.
- Haas U., Martens D.-R., *Sportrecht – Eine Einführung in die Praxis*, Zürich 2011.
- James M., *Sports Law*, London 2017.
- Latty F., *Lex Sportiva: Transnational Law in Action*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012.
- Leksykon prawa sportowego*, red. M. Leciak, Warszawa 2017.
- Nafziger J.A.R., *International Sports Law*, New York 2002.
- Nafziger J.A.R., *Lex Sportiva*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What Is Sports Law?*, The Hague 2012.
- Nafziger J.A.R., Ross S.F., *Handbook on International Sports Law*, London 2011.
- Pfister B., Steiner U., *Sportrecht von A–Z*, München 1995.
- Prawo sportowe*, red. D. Wetoszka, Warszawa 2018.
- Scherrer U., *Sportrecht – eine notwendige Sonderdisziplin?*, „Schweizerische Juristenzeitung” 1998.
- Schild W., *Sportstrafrecht*, Baden-Baden 2002.
- Schimke M., *Sportrecht*, Frankfurt am Main 1996.
- Siekmann R., *What is Sports Law? A Reassessment of Content and Terminology*, [w:] R. Siekmann, J. Soek (eds.), *Lex sportiva: What is Sports Law?*, The Hague 2012.
- Sportrecht in der Praxis*, Hrsg. J. Adolphsen, M. Nolte, M. Lehner, M. Gerlinger, Stuttgart 2012.
- Szwarc A.J., *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2017.
- Weatherill S., *European Sports Law*, The Hague 2014.

Akty prawne

- Międzynarodowa Konwencja sporządzona w Paryżu dnia 19 października 2005 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz.U. z 2007 r. Nr 142, poz. 999 ze zm.), ratyfikowana przez Polskę Oświadczeniem Rządowym z dnia 31 maja 2007 r. (Dz.U. Nr 142, poz. 1000).
- Traktat z Nairobi w sprawie ochrony symbolu olimpijskiego, przyjęty w Nairobi w dniu 26 września 1981 r., ratyfikowany przez Polskę w dniu 10 sierpnia 1996 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 34, poz. 201).
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2171).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1468 ze zm.).
- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz.U. z 2019 r. poz. 1872 ze zm.).